

PRESUDA SUDA

10. studenoga 1993.(*)

„Tržišno natjecanje – Poštovanje prava obrane – Nacionalni postupak koji se odnosi na primjenu članka 85. i 86. Ugovora o EEZ-u”

U predmetu C-60/92,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku, na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, koji je uputio Arrondissementsrechtbank, Amsterdam (Okružni sud u Amsterdamu, Nizozemska), u postupku koji se pred tim sudom vodi između

Otto BV

i

Postbank NV,

o tumačenju članka 5. Ugovora o EEZ-u i općih načela prava Zajednice koja se odnose na postupke o primjeni članka 85. i 86. Ugovora,

SUD,

u sastavu: O. Due, predsjednik, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, M. Diez de Velasco i D. A. O. Edward (predsjednici vijeća), C. N. Kakouris, R. Joliet, F. A. Schockweiler, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse, M. Zuleeg, P. J. G. Kapteyn i J. L. Murray, suci,

nezavisni odvjetnik: C. Gulmann,

tajnik: J.-G. Giraud,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za Postbank, O. W. Brouwer i Y. Van Gerven, član odvjetničke komore u Bruxellesu,
- za francusku vladu, P. Pouzoulet, pomoćnik direktora u Upravi za pravne poslove Ministarstva vanjskih poslova, i H. Duchêne, tajnik vanjskih poslova u istoj upravi, u svojstvu agenata,
- za talijansku vladu, L. Ferrari Bravo, voditelj Odjela za pravne poslove pri Ministarstvu vanjskih poslova, u svojstvu agenta, uz asistenciju I. Braguglie, *Avvocato dello Stato*, u svojstvu agenta,
- za Komisiju, B. J. Drijber iz pravne službe, u svojstvu agenta,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja vlade Ujedinjene Kraljevine, koju zastupa P. Roth, *Barrister*, Postbanka i Komisije na raspravi održanoj 4. svibnja 1993.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 15. lipnja 1993.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 11. veljače 1992., koje je Sud zaprimio 28. veljače 1992., Arrondissementsrechtbank, Amsterdam (Okružni sud u Amsterdamu) uputio je Sudu na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u prethodno pitanje o tumačenju članka 5. Ugovora i općih načela prava Zajednice koja se odnose na primjenu članaka 85. i 86. Ugovora.
- 2 Pitanje je postavljeno u okviru postupka između društva Otto BV (dalje u tekstu: Otto) i društva Postbank NV (dalje u tekstu: Postbank) o određenim praksama koje su navodno protivne člancima 85. i 86. Ugovora.
- 3 Otto je društvo za prodaju na daljinu. Otprilike polovina plaćanja njegovih stranaka obavlja se s bankovnih računa koje te stranke imaju u Postbanku na račune koje društvo Otto ima u toj banci. Za te se transakcije koriste prethodno tiskani obrasci za uplate na žiro račun („acceptgiro”). Postbank obrađuje godišnje približno milijun tih obrazaca.
- 4 Postbank je obavijestio društvo Otto o namjeri da mu naplati naknadu od 0,45 HFL za svaki obrazac prijenosa na žiro račun obrađen nakon 1. srpnja 1991., nakon čega je društvo Otto zatražilo od predsjednika Arrondissementsrechtbanka, Amsterdam (Okružni sud u Amsterdamu) da Postbanku zabrani naplatu te naknade. Privremeno rješenje od 1. kolovoza 1991. u korist društva Otto ukinuto je presudom Gerechtshofa, Amsterdam (Žalbeni sud u Amsterdamu) od 28. studenog 1991.
- 5 Društvo Otto je zatim od Arrondissementsrechtbanka, Amsterdam (Okružni sud u Amsterdamu) zatražilo prethodno saslušanje svjedoka kako bi se određene činjenice ustanovile prije tužbe koju bi eventualno podnio protiv Postbanka zbog postupanja koje nije u skladu s člancima 85. i 86. Ugovora o EEZ-u. Kao svjedoke društvo Otto navelo je rukovodeće osoblje Postbanka kao svjedoke.
- 6 Zahtjev za prethodno saslušanje svjedoka temelji se na članku 190. i prvom stavku članka 214. Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (nizozemski Zakonik o građanskom postupku), u verziji koja se primjenjivala od 1. travnja 1988. Kako proizlazi iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, nizozemski zakonodavac odstupio je od tradicionalnog pravila u skladu s kojim stranka u vlastitom predmetu ne može biti saslušana kao svjedok. Od reforme iz 1988., stranka

koja je pozvana kao svjedok je u načelu dužna svjedočiti, ali ima pravo odbiti svjedočiti posebno ako bi svjedočenjem, sebe ili članove uže rodbine izložila kaznenom progonu za kazneno djelo ili prekršaj. Položaj stranke koja je pozvana kao svjedok razlikuje se od položaja uobičajenog svjedoka samo u tome što je se ne može pritvoriti kako bi se tu stranku prisililo da svjedoči. S druge strane, sud iz šutnje stranke može izvesti zaključke koji se mogu okrenuti protiv nje. Sud može također zahtijevati od stranke da objasni razloge za šutnju.

7 Saslušanje svjedoka koje je zahtijevalo društvo Otto nastoji *inter alia* ustanoviti sljedeće činjenice:

- tarifa u visini 0,45 HFL ne odgovara nijednom izračunu (koji bi se temeljio na ekonomici poduzeća) koji bi Postbanku omogućavao procjenu troškova obrade prethodno tiskanih obrazaca za uplatu na žiro račun;
- tarifa koju je Postbank naplaćivao uvedena je na temelju međubankovnog sporazuma da se za međusobnu obradu prethodno tiskanih obrazaca za uplatu na žiro račun zaračunava 0,30 HFL;
- Postbank se savjetovao s drugim bankama u pogledu uvođenja tarife za obradu prethodno tiskanih obrazaca za uplatu na žiro račun, ili postoji prešutni sporazum da se tarifa utvrdi na 0,30 HFL uz dodatak male profitne marže.

8 Postbank je u svoju obranu tvrdio da, iako su ga nizozemska postupovna pravila prisilila da dostavi podatke koje je zahtijevalo društvo Otto, ona nisu sukladna s općim načelom prava Zajednice, zbog čega je nacionalni sud odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Obavezuje li članak 5. Ugovora o EEZ-u nacionalni sud da prilikom ocjene zahtjeva za prethodno saslušanje svjedoka prije pokretanja parničnog postupka, primijeni načelo u skladu s kojim poduzeće ne mora odgovoriti na pitanja ukoliko odgovor na njih uključuje priznanje povrede pravila o tržišnom natjecanju?”

9 Za potpuniji prikaz činjeničnog stanja u glavnom postupku, tijeka postupka i pisanih očitovanja podnesenih Sudu upućuje se na izvještaj za raspravu. Ti se elementi spisa u daljnjem tekstu spominju samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obrazloženje odluke Suda.

10 Najprije valja upozoriti na sudsku praksu Suda u vezi s pravilom čije područje primjene je predmet pitanja nacionalnog suda.

11 Sud je u presudi od 18. listopada 1989., Orkem/Komisija, C-374/87, Zb., str. 3283. već presudio da ni usporedna analiza nacionalnih zakonodavstava ni članak 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda od 4. studenog 1950., kao ni članak 14. Međunarodnoga pakta o građanskim i političkim pravima od 19. prosinca 1966. (Zbirka međunarodnih ugovora Ujedinjenih naroda, svezak 999, str. 171.) ne omogućuju zaključak da postoji opće pravilo prava Zajednice koje pravnim osobama daje pravo da ne svjedoče protiv sebe u slučaju povreda gospodarske prirode, a posebno u području tržišnog natjecanja.

- 12 Sud je u toj presudi ipak upozorio da poštovanje prava obrane, koje je temeljno načelo prava Zajednice, isključuje mogućnost da bi Komisija, odlukom kojom se zahtijeva pružanje informacija na temelju petog stavka članka 11. Uredbe Vijeća br. 17 od 6. veljače 1962., Prve uredbe o provedbi članaka 85. i 86. Ugovora (SL 13, 21.2.1962., str. 204.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 3., str. 3.), mogla prisiliti poduzeće da svojim odgovorima prizna postojanje povrede za čije je dokazivanje zadužena Komisija.
- 13 Nacionalni sud svojim pitanjem želi provjeriti mora li se isto ograničenje u pogledu obaveze poduzeća da odgovori na pitanja, na temelju prava Zajednice primjenjivati kao dio prava obrane u okviru nacionalnog parničnog postupka koji se odnosi na primjenu članaka 85. i 86. Ugovora.
- 14 U vezi s tim najprije valja upozoriti da je primjena članaka 85. i 86. Ugovora od strane nacionalnih tijela načelno uređena nacionalnim postupovnim pravilima. Uz uvjet poštovanja prava Zajednice, a posebno njegovih temeljnih načela, na nacionalnom je sudu da odredi odgovarajuća postupovna pravila kako bi se zajamčila prava obrane dotičnih osoba. Takva jamstva mogu se razlikovati od onih koja se primjenjuju u postupcima Zajednice.
- 15 Jamstva koja su potrebna da bi se osiguralo pravo obrane pojedinca tijekom upravnog postupka kao što je onaj u predmetu Orkem različita su od onih koja su potrebna za zaštitu prava obrane stranke u okviru parničnog postupka.
- 16 Ako se radi, kao u glavnom postupku, o postupku koji se odnosi isključivo na privatne odnose između pojedinaca i koji ni izravno ni neizravno ne može dovesti do nametanja kazne od strane javnog tijela, pravo Zajednice ne zahtijeva da se jednoj od stranaka prizna pravo da ne daje odgovore koji bi ga naveli na priznanje postojanja povrede pravila o tržišnom natjecanju. Naime, to je jamstvo u biti namijenjeno zaštititi pojedinca od istražnih mjera koje su naložila javna tijela da bi dobila njegovo priznanje o postojanju ponašanja koje bi ga izložilo upravnim ili kaznenim sankcijama.
- 17 Iz navedenog proizlazi da se ograničenje istražnih ovlasti Komisije na temelju Uredbe br. 17 u pogledu obaveze poduzeća da odgovori na pitanja, koje je Sud u presudi Orkem/Komisija izveo iz načela poštovanja prava obrane, ne može prenijeti na nacionalni parnični postupak koji uključuje primjenu članaka 85. i 86. Ugovora, koji se odnosi isključivo na privatne odnose između pojedinaca, jer takav postupak ne može dovesti, izravno ili neizravno, do nametanja kazne od strane javnog tijela.
- 18 Postbank međutim tvrdi da ako se ograničenje istražnih ovlasti Komisije na temelju Uredbe br. 17 ne primijeni u nacionalnom postupku, to je ograničenje lišeno svakog korisnog učinka, jer Komisija može, putem nacionalnog postupka, dobiti informacije koje ne može dobiti izravno u okviru postupka na temelju Uredbe br. 17.
- 19 Taj se argument ne može prihvatiti.
- 20 Informacije dobivene u okviru takvog nacionalnog postupka, Komisiji može prenijeti osobito zainteresirana stranka. Međutim iz prethodno navedene presude Orkem proizlazi da ni Komisija, a ni nacionalno tijelo, ne mogu upotrijebiti te informacije

kao dokaz o povredi pravila tržišnog natjecanja u okviru postupka koji može dovesti do nametanja kazni ili kao navod koji bi opravdao pokretanje istrage prije takvog postupka.

- 21 S obzirom na navedeno, nacionalnom sudu treba odgovoriti da pravo Zajednice ne zahtijeva od nacionalnog suda da prilikom ocjene zahtjeva za prethodno saslušanje svjedoka prije pokretanja parničnog postupka, primijeni načelo u skladu s kojim poduzeće ne mora odgovoriti na pitanja ukoliko odgovor na njih uključuje priznanje povrede pravila o tržišnom natjecanju.

Troškovi

- 22 Troškovi talijanske i francuske vlade, vlade Ujedinjene Kraljevine i Komisije Europskih zajednica, koje su podnijele očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

kao odgovor na pitanje koje mu je Arrondissementsrechtbank Amsterdam (Okružni sud u Amsterdamu) uputio rješenjem od 11. veljače 1992., odlučuje:

Pravo Zajednice ne zahtijeva od nacionalnog suda da prilikom ocjene zahtjeva za prethodno saslušanje svjedoka prije pokretanja parničnog postupka, primijeni načelo u skladu s kojim poduzeće ne mora odgovoriti na pitanja ukoliko odgovor na njih uključuje priznanje povrede pravila o tržišnom natjecanju.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourggu 10. studenoga 1993.

[Potpisi]

* Jezik postupka: nizozemski